

Frälsningsarméns bidrag till ett

VALMANIFEST 2022

Frälsningsarméns bidrag till ett Valmanifest 2022

©Frälsningsarmén

Foto: Kerstin Tillenius/Frälsningsarmén

Innehållsförteckning

Förord	5
Definition av hemlöshet	7
Frälsningsarméns arbete med personer i utsatthet	8
Hemlösheten i Sverige	9
Frälsningsarméns arbete mot hemlöshet	10
Hur ska personer i hemlöshet komma tillbaka till bostadsmarknaden?	11
- Bostad först	11
- Förbättrad hjälp till samsjukliga	11
Särskilt utsatta grupper	13
- Varför vräks barn i Sverige?	13
- Varför finns det 300 hemlösa ålderspensionärer i vår huvudstad?	13
- Varför är så många psykiskt sjuka hemlösa?	13
- Vad krävs för särskilt utsatta grupper?	14

Förord

Inför årets riksdagsval har jag beslutat att Frälsningsarmén i Sverige ska bidra med ett eget valmanifest. Vi vill på detta sätt lyfta fram olika samhällsproblem som vi möter dagligen runt om i Sverige. Det är bara det att vi möter så många problemområden att det skulle bli en hel bok om vi försökte att ta med dem alla.

Efter lite mer eftertanke så konstaterar jag att ett problem som vi alltid har mött under 140 års arbete i Sverige är hemlöshet. Hur kommer det sig att vi inte kan råda bot på detta? Därför vill jag i det här valmanifestet fokusera på detta problem och komma med ett antal förslag till våra politiker som skulle kunna vara till hjälp för att finna en eller flera lösningar.

Vi lastar inte över problemet på våra demokratiskt valda politiker utan inser att vi alla måste hjälpas åt men för att det ska lyckas på bästa sätt så ber jag er att se till oss och de ideella hjälporganisationer som finns i vårt land, så att vi kan få de resurser och den hjälp vi behöver för att kunna ta ett helhetsgrepp runt hemlöshet. Vi är villiga att hjälpa till i en större omfattning än vad vi upplever att vi kan göra idag. Därför ber vi er att räkna med oss så att vi tillsammans kan lösa hemlöshetsfrågan.

I vårt valmanifest tar vi upp en del problematik men också förslag för att vi ska nå framgång i detta arbete. Men vi behöver tillsammans kavla upp skjortärmarna, ta nya tag och våga vara framåtskridande. Våga pröva nytt men samtidigt förstärka det som redan fungerar. Ensam är inte stark men tillsammans kan vi hjälpas åt. Jag tänker mig att i ett land som Sverige borde vi kunna få till det. Låt oss nu sätta in de resurser som behövs så att vi en gång för alla ska kunna råda bot på detta samhällsproblem. Hur detta ska gå till vill vi försöka att ge svar på i detta manifest.

Överste Bo Jeppson,
ledare för Frälsningsarmén
i Sverige och Lettland

Definition av hemlöshet. Frälsningsarmén använder definitionerna strukturell hemlöshet och social hemlöshet när vi pratar om hemlöshet.

Strukturell hemlöshet. Personer som saknar egen bostad därför att de inte har ekonomiska förutsättningar att ta sig in på den vanliga bostadsmarknaden. Det kan till exempel bero på skilsmässor, unga vuxna som vill flytta hemifrån men inte har möjlighet, betalningsanmärkningar eller skulder som gör att man inte får ett hyreskontrakt.

Social hemlöshet. Personer som har sociala problem i form av missbruk och/eller psykisk ohälsa. Dessa behöver oftast någon form av stöd för att klara av sitt boende.

Fotnot. I detta manifest lyfter vi främst fram dem som inte har någonstans att bo, men som har papper för att vara i Sverige. Många papperslösa är lika utsatta, men för dessa behövs i första hand andra lösningar.

Frälsningsarméns arbete med personer i utsatthet

I över 150 år har Frälsningsarmén internationellt arbetat i samhällets utkanter för att upptäcka människors behov och möta dem på bästa möjliga sätt. Det som motiverar oss är tron på Guds kärlek och individens unika värde. Ända sedan starten i 1800-talets England har ”soppa, tvål och frälsning” varit en viktig princip och ett uttryck för våra värderingar. Tanken att människan har fysiska, sociala och andliga behov är lika relevant idag. Det handlar om att ta hand om hela människan. Att erbjuda soppa är att tillgodose de grundläggande behoven hos dem omkring oss. Tvål handlar om värdighet och självrespekt. Frälsningen uttrycker Guds gränslösa och livsförändrande kärlek genom Jesus Kristus.

Frälsningsarmén är en kristen internationell kyrka med ett omfattande socialt arbete och engagemang. Som ideell organisation tillhandahåller vi sociala tjänster till behövande människor. Den svenska välfärdsstaten är omfattande och täcker de flesta samhällsbehov, men det finns ändå behov i samhället som den offentliga sektorn inte täcker. Ideella aktörer har länge haft, och har fortfarande, en central roll i utvecklingen av nya tjänster för personer med behov av socialt bistånd.

I Sverige finns Frälsningsarmén sedan 1882, i dag på cirka 90 platser från Kiruna i norr till Ystad i söder. Med kärlek, engagemang och närvaro möter vi människornas behov där de befinner sig, på gatorna, i sina hem eller på någon av våra sociala verksamheter eller kårer (kyrkor). Vi möter barn, ungdomar och äldre. Vi arbetar med barnfamiljer, missbruksvård, arbetsträning, kriminalvård/besöksverksamhet, flyktigmottande, mot människohandel och hemlöshet samt mycket mer. Vi erbjuder praktisk hjälp, meningsfullhet och gemenskap genom våra kyrkor. Vi har identifierat många behov, och vi kommer att fortsätta att identifiera behov och göra något åt dem – med hjälp av insamlade medel, bidrag eller avtal med den offentliga sektorn.

Vi uppmanar myndigheterna att stärka samarbetet med ideella organisationer, bland annat utifrån följande argument:

- Vi tar inte ut utdelningar – allt värdeskapande går tillbaka till vårt sociala arbete.
- Vi är en röst för dem som behöver det – vilket innebär ökad demokrati.
- Vi är sociala entreprenörer – vi letar efter morgondagens lösningar på dagens problem.
- Vi mobiliserar och engagerar volontärer – samhället får mycket för pengarna.

Hemlösheten i Sverige

Hur många bostäder saknas i Sverige 2022?

Enligt Boverkets beräkningar saknas det i Sverige cirka 70 000 bostäder. Dessa behöver till stor del byggas i storstadsregionerna. Detta var innan den nuvarande flyktingkrisen på grund av kriget i Ukraina som ytterligare har försvårat situationen i landet. En mycket stor del av de saknade bostäderna skulle behöva ha hyresnivåer som kan betalas av den grupp som har svårt att få lån till att äga sitt eget boende. Alternativt måste det skapas ett system för statliga lånegarantier.

Nya grupper av personer i hemlöshet

På senare tid har allt fler yngre, utlandsfödda, liksom ekonomiskt utsatta pensionärer, ensamstående kvinnor med barn och familjer sökt sig till våra boenden och sociala institutioner då de hamnat i hemlöshet. Detta delvis som följd av pandemin då arbetslösheten har ökat och försämrat levnadsvillkoren för människor. Vi ser också en ökning av personer med ett blandmissbruk.

Olika typer av hemlöshet i Sverige

Hemlöshet kan se ut på olika sätt och Socialstyrelsen delar in den i fyra olika kategorier. De färskaste siffrorna tillkännagavs 30 november 2017.

1. Akut hemlöshet

De som vistas på akutboende, härbärke, jourboende eller skyddat boende. Dit räknas även de som sover i exempelvis offentliga lokaler, trappuppgångar, tält, parker eller andra utomhusmiljöer. År 2017 befann sig omkring 5900 personer, främst män, i den situationen. Många levde i missbruk och/eller var utlandsfödda och en stor del av dem hade barn under 18 år.

2. Institutionsvistelse och stödboende

Personer som befinner sig på kriminalvårdsanstalt, HVB-hem, familjehem, SiS-institution; Statens institutionsstyrelse som bedriver tvångsvård, eller stödboende och som ska flytta inom tre månader utan att ha en egen bostad ordnad. Cirka 4899 personer var år 2017 i denna situation, också främst män med missbruksproblem och/eller psykisk ohälsa.

3. Långsiktiga boendelösningar

Omkring 16 000 personer hade en försökslägenhet, träningslägenhet, socialt eller kommunalt kontrakt då personen inte hade tillgång till ordinarie bostadsmarknad. Bland dem fanns många familjer och utrikesfödda. Missbruk var mindre vanligt.

4. Eget ordnat kortsiktigt boende

Cirka 5726 personer bodde tillfälligt och kontraktslöst hos bekanta eller hade ett inneboende- eller andrahandskontrakt som är kortare än tre månader. Många var unga, led av konflikter inom familjen och/eller hade missbruksproblem.

Fotnot. I statistiken ingår inte de under 18 år som är placerade enligt socialtjänstlagen, eller LVU; lag om vård av unga. Inte heller de som bor i bostad med särskild service enligt socialtjänstlagen eller LSS; lag om stöd och service till vissa funktionshindrade. Det gäller även personer utan uppehållstillstånd, ensamkommande flyktingbarn som fått placering via socialtjänsten och tredjelandsmedborgare från Europa som vistas i en kommun utan förankring där.

Frälsningsarméns arbete mot hemlöshet

Frälsningsarmén möter många som är hemlösa eller riskerar att bli det. För oss är alla medmänniskor som förtjänar värdighet och omtanke. Därför gör vi vad vi kan för att erbjuda den som behöver en varm säng, mat i magen, rena kläder och en dusch men också ett lyssnande öra. Förutom nattlogi på ett akutboende stödjer vi den som är hemlös och ger kärlek och praktisk hjälp framåt. I uppdrag från kommunerna strävar vi alltid mot en högre ambitionsnivå där långsiktighet och helhetstänk är ledstjärnor.

Under 2021 utnyttjades **90 511** vårddyggn på våra akutboenden, stödboenden och ställen där utsatta män, kvinnor och barn kan söka skydd och trygghet. Vi gav ekonomisk hjälp i form av matkassar, kläder och presentkort på mat till **36 443** personer och serverade **119 578** mål mat eller fika i de olika verksamheterna.

Frälsningsarmén erbjuder behandling för missbruk, psykosocialt stöd, rådgivning och andra insatser för den som inte klarar av att ta hand om ett eget boende, sin ekonomi eller vardagliga liv. Hos oss kan man också känna gemenskap och bli delaktig i ett sammanhang. Särskilda insatser görs även för asylsökande och EU-migranter som saknar bostad och har diverse behov.

Vi har en bred verksamhet där människor får sina grundläggande behov tillgodosedda; fysiskt, psykiskt, andligt och socialt. Både i våra dagcenter och på våra stödboenden ger vi möjlighet till att skapa förändring och stabilitet för den enskilde individen.

Målgrupper vi mött under året

- Hemlösa, skrivna i Sverige – i våra nuvarande akut- och stödboenden där vi skapar förutsättning för dem att bryta sin hemlöshet.
- Hemlösa pensionärer – en stor grupp som vi möter i våra akut- och stödboenden samt på våra sociala center. Vi tillgodoser deras basbehov och hjälper dem skapa förutsättningar att bryta sin hemlöshet.
- EU-medborgare/tredjelandsmedborgare – på våra sociala center möter vi deras basbehov och stärker deras förmåga till ansvarstagande för den egna livssituationen.
- Krigsflyktingar från Ukraina – vi bistår både på våra 11 kårer inne i Ukraina, vid gränserna till den Europeiska unionen samt vid ankomsten till Sverige.
- Papperslösa – vi arbetar strategiskt för att upptäcka och motverka både arbets- och sextrafficking, tillhandahåller boende samt informerar om läkarvård och ger samhällsinformation.

Vad är lösningen?

Hur ska personer i hemlöshet komma tillbaka till bostadsmarknaden?

Frälsningsarméns svar på den frågan är en kombination av åtgärder i befintliga sociala system i Sverige samt en implementering av ”Bostad först” i landet som helhet. Alla lösningar passar inte för alla hemlösas behov och blandade åtgärder med samarbete mellan alla aktörer behövs. Politiskt måste ansvarsfördelning mellan kommuner, regioner och stat fastslås i nya vårdlagar samt en ny socialtjänstlag.

Bostad först

”Bostad först” är en strategi för att minska långvarig hemlöshet och, som Europeiska unionen och många länder och myndigheter lyfter, den lösning på hemlösheten som har visat bäst resultat. Frälsningsarméns målsättning är arbeta med Bostad först på liknande sätt som vi gör i bland annat Storbritannien. Nedan beskrivs hur ett sådan arbete ser ut inom Frälsningsarmén i Europa.

Bostad först är en specialiserad tjänst för personer där stödboende inte är lämpligt och som har upplevt ihållande eller återkommande hemlöshet. Konceptet erbjuder permanenta, bostäder med rimliga hyror så snabbt som möjligt och ger sedan stöd för att koppla människor till de tjänster de behöver för att ta itu med andra frågor. Vi har för närvarande betydande Bostad först-tjänster i Skottland och Wales och ser på hur det bäst kan implementeras i Frälsningsarméns arbete i Sverige.

Filosofin bakom är att människor måste säkra sin bostad först – snarare än att ta itu med andra frågor först. Med en säker bas i sitt liv kan de sedan ta itu med frågor som missbruk eller psykisk sjukdom.

Det handlar om att utveckla ett stödpaket i nära samarbete mellan ett antal sociala aktörer, till exempel Socialtjänstens uppsökare, Psykiatrisk öppenvård, Boendestödjare, hyresvärdar, beroendemottagningar, idéburna organisationer som Frälsningsarmén och andra.

Människor som inte har kunnat leva framgångsrikt i stödboende eller eget boende har ofta komplexa behov med grund i samsjuklighet och de fungerar ofta inte i vanliga boendevårdskedjor eller på den ordinarie bostadsmarknaden. Frälsningsarmén är inte själva hyresvärdar för de aktuella lägenheterna utan stöttar personer att uppnå vad de själva vill. Vi försöker hjälpa människor att utveckla sin självkänsla genom att bygga vidare på sina styrkor och leva på ett sätt som minimerar det begränsningar de har genom sitt beteende och boende.

Frälsningsarméns Bostad först-projekt följer sju principerna för hemlösa:

1. Alla har rätt till ett hem.
2. En aktiv engagemangsmetod används.
3. Flexibelt stöd ges så länge det behövs.
4. Bostäder och stöd separeras.
5. Individer har val och kontroll.
6. Tjänsten bygger på människors styrkor, mål och ambitioner.
7. En metod för riskreducering används.

Förbättrad hjälp till samsjukliga

Regeringens tillsatta samsjuklighetsutredning överlämnade den 25 november 2021 ett förslag för en förbättrad och samordnad vård för personer med samsjuklighet. Förslaget handlar bland annat om hur ansvaret för vård och behandling av skadligt bruk och beroende kan samlas hos en och samma huvudman.

Utredningen föreslår att all behandling av skadligt bruk och beroende ska vara ett ansvar för regionernas hälso- och sjukvård. Detta ska framgå av hälso- och sjukvårdslagen (HSL). I dag är ansvaret för behandling av skadligt bruk och beroende delat mellan kommunernas socialtjänst och regionernas hälso- och sjukvård.

Utredningen föreslår att socialtjänstens ansvar för personer med skadligt bruk och beroende förtydligas och fokuseras på fyra huvudsakliga områden – uppsökande verksamhet, information om och förmedling till samhällets stöd och annat förebyggande arbete, sociala stödinsatser, samt stöd till anhöriga och insatser för barn och unga.

Utredningen föreslår vidare att det ska framgå av HSL att behandling för skadligt bruk och beroende ska ske samordnat med behandling för psykiatriska tillstånd. Utredningen bedömer att det kan förbättra vården för personer med samsjuklighet.

Utredningen föreslår även att det blir obligatoriskt för kommuner och regioner att gemensamt bedriva en samordnad vård- och stödverksamhet för en avgränsad målgrupp med särskilt stora samordningsbehov och bristande förmåga att själv samordna insatser. Med samordnad vård- och stödverksamhet menas en gemensam verksamhet där olika professioner från båda huvudmännen jobbar tillsammans. Deltagarna föreslås också tilldelas en vård- och stödsamordnare som ansvarar för att en individuell plan upprättas och insatser genomförs.

Frälsningsarmén i Sverige ställer sig positiva till Samsjuklighetsutredningen och instämmer i förslaget att all behandling av skadligt bruk och beroende ska vara ett ansvar för regionernas hälso- och sjukvård och att regionerna ska ta ansvar för hälso- och sjukvårdande insatser på hem för vård eller boende (HVB).

Vi ställer oss positiva till en ny lagstiftning som möjliggör och underlättar samordning mellan olika instanser i behandling av skadligt bruk och beroende. Vi välkomnar initiativ till att personliga ombud ska öka för personer med samsjuklighet och att för ändamålet särskilda medel avsättes till civilsamhällets utförare. Vi ställer oss positiva till ett starkare hälsofrämjande och skadereducerande perspektiv och instämmer i förslagen, men motsätter oss förslaget om särskilda brukarum/ injektionsrum.

Vi instämmer i förslaget om vitesföreläggande om en region eller kommun inte vill samarbeta, men menar att nivån på 40 procent av vårdkostnaden på HVB är för låg om det ska få önskad effekt.

Betänkandet måste leda till en ny lagstiftning där socialtjänst, hälso- och sjukvård tillsammans med civilsamhället arbetar för att säkerställa samordning samt behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet på ett så effektivt sätt som möjligt.

Särskilt utsatta grupper

Några särskilt utsatta grupper som Frälsningsarmén vill lyfta är barnfamiljer, ålderspensionärer och personer med psykiska sjukdomar.

Varför vräks barn i Sverige?

Att bli vräkt får ofta allvarliga konsekvenser, med både personligt lidande för dem som drabbas och stora kostnader för samhället. Förra året behövde 572 barn uppleva att båda eller någon av föräldrarna blev av med sin bostad, en ökning med 123 barn jämfört med året före och den högsta siffran sedan 2012. Under många år minskade antalet barn som berörs av vräkning, men 2018 vände kurvorna uppåt igen. Trenden håller i sig enligt Kronofogden och 2021 vräktes 298 barnfamiljer, en ökning med 49 vräkningar. Bland de 449 berörda barnen bodde 316 permanent i det vräta hushållet och 120 växelvis, medan 136 var umgängesbarn.

87 procent av förra årets vräkningar av barnfamiljer berodde på hyresskulder. Och det var framför allt familjer med långvariga ekonomiska problem som drabbades. Tre av fyra vräkningar rörde ensamstående föräldrar. Bland dessa var kvinnor mest utsatta. Drygt fyra av tio barn som berördes av vräkning bodde helt eller delvis hos sin ensamstående mamma.

Ensamstående föräldrar har ofta små ekonomiska marginaler och hos många finns ett motstånd mot att söka hjälp hos socialtjänsten.

Det finns stora skillnader runt om i landet. Antalet berörda barn ökar i 15 län och minskar i sex. I Skåne berördes flest barn, följt av Västra Götaland, Västmanland och Örebro län.

Under förra året vräktes barnfamiljer i 114 av landets 290 kommuner. Det är sex fler kommuner än 2020 och tretton fler än året dessförinnan.

Varför finns det 300 hemlösa ålderspensionärer i vår huvudstad?

Antalet äldre i hemlöshet utan missbruk har ökat i Stockholm och enligt staden är 175 pensionärer av de 300 som frivilligorganisationen "Vid din sida" identifierat i centrala Stockholm skrivna i staden medan övriga är skrivna i andra kommuner i länet.

Bakgrunden är ofta samsjuklighet och att personer faller mellan stolarna. Andra har inte råd att bo kvar i sitt boende när deras partner går bort. Det är i stort sett omöjligt att komma in på äldreboende utan stora vårdbehov eller god ekonomi.

De boendeformer och lösningar som de offentliga i dag erbjuder för hemlösa pensionärer möter inte målgruppens behov. Annars hade inte nuvarande situation med pensionärer som sover på Centralstationen samt på pendeltåg och nattbussar uppstått. Enligt Uppsökarna från Stockholms stad och vår egen personal inom Frälsningsarmén undviker äldre, hemlösa pensionärer utan missbruk vad de upplever som stökiga härbärgen och akutboenden. De känner sig helt enkelt tryggare på nattbussen.

Liknande problembilder för pensionärer finns säkerligen i andra delar av landet men har inte nått den omfattning som vi ser i centrala Stockholm.

Varför är så många psykiskt sjuka hemlösa

Allt fler hemlösa har psykiska problem. I dag har mer än varannan en psykiatrisk diagnos som behöver behandling, jämfört med var sjätte för några år sedan. Situationen kan sägas förvärras löpande. Personalen på olika akutboenden och härbärgen tvingas oftare avvisa hemlösa för att de är för aggressiva i sitt beteende. Detta ofta på grund av obehandlade psykoser i kombination med missbruk och obehandlade trauman från krig. Nedrustningen av psykiatrivården syns tydligast bland de hemlösa. Mer än varannan hemlös har psykiska problem och personalen på stödboenden och härbärgen känner sig alltmer frustrerad i hur de skall möta de klienter de ansvarar för.

Ett akutboende för hemlösa i våra storstäder idag skulle kunna beskrivas som en form av psykiatrisk allvårdsavdelning där patienterna självmedicinerar sig utan kvalificerat stöd av samhället.

Vad gäller vräkningar av psykiskt sjuka så kan man se att mönstret upprepar sig gång på gång i besluten från hyresnämnden. Hyresgästens psykiska hälsa försämras, grannarna klagar, hyresvärdens irritation stiger och hyresgästen sägs slutligen upp. Somliga fångas upp av socialtjänst eller sjukvård och slussas in i ett nytt boende. Andra får aldrig eget tak över huvudet igen.

Vad krävs för särskilt utsatta grupper?

Staten behöver avsätta medel för att stärka samverkan med civilsamhället och därigenom använda civilsamhällets mandat på gatan för att hjälpa utsatta grupper att få sina rättigheter och behov tillgodosedda.

För att vända utvecklingen krävs samverkan mellan kommuner och hyresvärdar på lokal nivå, för att så tidigt som möjligt fånga upp barnfamiljer i riskzonen. Det bästa är om parterna kan lösa situationen innan skulden växer och utan att Kronofogdemyndigheten behöver kopplas in. Kommunerna behöver också samarbeta med den ideella sektorn. Mer förutsättningar skulle kunna ges till den ideella sektorn för att kunna stödja barnfamiljer innan de hamnar i en vräkningssituation.

Samhället behöver också satsa på att bygga lägenheter och seniorboenden som går att klara med till exempel en normal folkpension.

En bra tanke som förts fram i Samsjuklighetsutredningen är införande av Personliga ombud från den ideella sektorn som finansieras med statliga anslag. För många är det lättare att söka hjälp hos Frälsningsarmén än hos socialtjänsten. Till exempel Frälsningsarmén borde kunna ges statliga medel för att anställa personliga ombud för klienterna.

Frälsningsarmén
Box 5090
10242 Stockholm
Tel. 08-562 282 00
www.fralsningsarmen.se